

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2026.3.1.3-17>

УДК 327:342.7(4-67ЄС)

Ольга Волянчук

Кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри міждисциплінарної освіти факультету «Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти»,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

<https://orcid.org/0000-0002-1606-7416>

volyanyuk@ukr.net

Іван Гуменюк

Аспірант кафедри політичних наук,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

<https://orcid.org/0009-0001-3903-3438>

ivangumeniuk@gmail.com

КРИЗА ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОПОРЯДКУ: АКАДЕМІЧНИЙ ДИСКУРС

Криза публічної політики Європейського Союзу стала однією з центральних тем сучасного академічного дискурсу, оскільки виявила суперечності між нормативними засадами інтеграційного проєкту та реальними механізмами ухвалення рішень в умовах кризових світових процесів. Це оглядова стаття результатів академічних досліджень останніх років із вказаної тематики. Російсько-українська війна, енергетична та продовольча нестабільність, сповільнені темпи протидії пандемії COVID-19, Brexit, конфлікти довкола міграційних процесів і прикордонних територій — ці та інші прояви кризи сучасного світопорядку вказали також на обмеження інституційної архітектури Союзу, поставивши під сумнів його спроможність розвивати ефективне управління та демократичну легітимність. Наукові дослідження останніх років у цій сфері демонструють зростання уваги до таких аспектів: стратегічна автономія ЄС, конкурентоспроможність у глобальному середовищі, стійкість енергетичної політики, а також зв'язок між багаторівневим демократичним дефіцитом і кризовим управлінням. Значна частина публікацій фокусується на аналізі впливу сучасної війни на зовнішню та безпекову політику Союзу, наголошуючи на феномені «дорослішання» ЄС як міжнародного суб'єкта та посиленні його оборонних і дипломатичних спроможностей. Проте певні напрями, зокрема довгострокові наслідки міграційних хвиль, взаємозалежність між енергетичними реформами та стратегічною автономією, а також роль промислової політики у зміцненні внутрішньої єдності Союзу та конкурентоспроможності окремих його територій, залишаються недостатньо вивченими. Дослідження також

вказують на суперечність політичних рішень: ЄС зміцнює свою зовнішню і безпекову політику, демонструє здатність діяти як консолідований актор, однак розбіжності між державами-членами зберігаються, що ускладнює вироблення довгострокових стратегій. В умовах трансформації сучасного світопорядку невирішеними залишаються питання взаємозалежності між демократичною легітимністю та інституційною стійкістю, між технічними реформами ринку та безпековими завданнями, між короткостроковою мобілізацією ресурсів і довгостроковою перспективою інтеграції.

Ключові слова: Європейський Союз, публічна політика, криза, академічний дискурс, глобальна нестабільність, світопорядок, інституційна стійкість, конкурентоспроможність, прикордоння.

Криза Європейського Союзу (ЄС) — це багатовимірна наукова проблема, що виявляє розрив між декларованими цінностями та практичною здатністю інституцій реагувати на сучасні виклики світопорядку. Сучасна війна, енергетична та продовольча нестабільність, економічні зрушення та внутрішні суспільно-політичні конфлікти поставили під сумнів ефективність ухвалення рішень, легітимність політики та межі стратегічної автономії Союзу. Особливу роль відіграє зовнішня ворожа пропаганда, яка посилює кризові настрої в масах, мобілізує відцентрові рухи в прикордонних територіях, підживлює євроскептицизм. Процеси порядкутворення в сучасному світі перебувають під впливом постійних загроз, відтак ціннісні, культурні, економічні, геополітичні та інші суперечності між ключовими суб'єктами міжнародної політики дозволяють трансформувати основи сучасного світопорядку лише до відносно низького організаційного рівня. Ані академічна спільнота, ані впливові геополітичні актори на зразок ЄС поки що не напрацювали спільних для всіх механізмів підтримки світопорядку, його чітких індикаторів, які б відповідали очікуванням усіх членів міжнародного співтовариства.

Вказане вище свідчить про потребу фундаментальних досліджень, спрямованих на переосмислення «нормативної сили ЄС», оцінювання його кризостійкості, конкурентоспроможності та аналіз механізмів формування спільних стратегій у складній системі управління політичними відносинами і процесами. Проблема має також прикладний вимір, адже безпосередньо стосується здатності ЄС гарантувати енергетичну та продовольчу безпеку, підтримувати демократичні процедури та економічну стабільність, регулювати міграційні процеси та загалом зберігати внутрішню єдність, розвивати демократичну перспективу світопорядку у відповідь на зовнішні загрози.

Мета статті — охарактеризувати, як у науковому дискурсі трактують багатовимірну кризу публічної політики ЄС та визначають його здатність адаптуватися до глобальної турбулентності без втрати політичної суб'єктності. У фокусі нашої уваги дослідження суперечностей між декларованими цінностями та реальними практиками публічної політики ЄС в умовах трансформації сучасного світопорядку. Це оглядова стаття сучасних західних видань, де особлива увага спрямована на те, як російсько-українська війна, енергетична й продовольча нестабільність, загострення міграційних і соціально-економічних проблем, гібридизація прикордоння та інші вияви кризи світопорядку вказали на обмеженість інституційних механізмів ЄС, дефіцит демократичної легітимності та конкурентоспроможності, поставили під сумнів ефективність ухвалення рішень. Важливо також узагальнити напрацювання сучасних дослідників стосовно можливостей подолання кризи публічної політики ЄС.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що російсько-українська війна стала «стрес-тестом» для архітектури публічної політики ЄС, змістила акценти дослідників на питання безпеки, стратегічної автономії та легітимності рішень. Автори осмислюють феномен кризи публічної політики ЄС у різних аспектах і виявляють закономірності, що можуть сприяти подоланню таких кризових процесів. У сфері зовнішньої політики та безпеки спостерігаються зміни, які Г. Маурер, К. Раубе та Р. Вітман трактують як «дорослішання» ЄС, що поступово відходить від інституційних табу

та демонструє більшу єдність у кризових рішеннях¹. Проблеми легітимності та інституційної кризи аналізують А. Креспі, Т. М. Рамалью та В. Шмідт, які пропонують концепцію «реконфігурації економічного врядування ЄС» (*reconfigurations of EU governance*), тобто як кризи змінюють баланс між відповідальністю та чутливістю / реагуванням політики². Водночас Ф. Шімelfеніг наголошує на тому, що кризові ситуації сприяють новим етапам формування «політії» ЄС, увиразнюючи структурні обмеження інтеграції³.

Соціально-економічний аспект кризи ЄС охоплює широкий спектр питань. Концепт стратегічної автономії, розроблений, зокрема, Н. Гельвігом, пояснює рух до «відкритості із застереженнями» (*qualified openness*): збереження відкритих ринків за мінімізації критичних залежностей; ЄС прагне залишатися максимально відкритим, але має стати максимально автономним, наскільки це потрібно; загалом це про ще наполегливіший захист і просування європейських інтересів і цінностей у світі, що змінюється⁴. У дискусіях про конкурентоспроможність і стратегічні виклики К. Р. Макнамара вказує на геополітичний поворот промислової політики Союзу⁵. У цьому ж дискурсі І. Абада, А. Еренман та І. Смерс увиразнили складову енергетичної кризи в Європі та показали, що модель маржинального ціноутворення не витримала шоку 2021–2023 рр., вимагає реформ клірингу та розширення довгострокових інструментів⁶. У площині міграційної політики Ф. Траунер та колеги довели, що політика стримування ЄС, зокрема комунікаційна стратегія «сигналів стримування» (*deterrence messages*), також перебуває в глибокій кризі: вона не має реального впливу на поведінку мігрантів, адже в середовищі ухвалення рішень діють інші переконливіші комунікаційні канали⁷.

Попри зростання кількості досліджень, низку аспектів кризи публічної політики ЄС висвітлено недостатньо. Сучасні дослідники загалом окреслили взаємозв'язок енергетичних криз із стратегічною автономією, гуманітарних криз із довготривалими соціально-економічними наслідками міграції, викликів промислової політики зі зміцненням конкурентоспроможності Союзу та його країн-членів. Варто також ґрунтовніше дослідити стійкість інституційних змін у сфері безпеки на фоні трансформації сучасного світопорядку, а також вплив демократичного дефіциту на ефективність ухвалення рішень у кризових умовах. Уваги потребує узгодження понятійно-категоріального інструментарію та методологічних підходів у цій тематиці. Ці аспекти визначають аналітичні межі статті та окреслюють подальшу логіку її викладу.

Дискусії. Науковці все частіше констатують перманентне поширення криз у світі, коли після завершення однієї розпочинається наступна хвиля нестабільності. Цьому явищу дали назву «пермакриза» (*permacrisis*) — постійний стан багатомірних і взаємопов'язаних криз, що стає визначальною характеристикою сучасних суспільств і політичних систем. Автори наголошують: мова йде не лише про одночасність економічних, політичних, екологічних або соціальних криз, а й про їхню тривалу та циклічну природу, яка змінює базові засади публічної політики. Шокові події здатні не лише дестабілізувати наявні структури, а й відкрити перспективи для зміни вектора економічної та політичної логіки на основі стейкголдєрського капіталізму, екологічної

¹ Heidi Maurer, Kolja Raube, and Richard G. Whitman, “‘Zeitenwende’ as Coming of Age? EU Foreign & Security Policy Through War & Peace*,” *European Security* 33, no. 3 (2024): 345–63, <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2376604>.

² Amandine Crespy, Tiago Moreira Ramalho, and Vivien Schmidt, “Beyond ‘Responsibility vs. Responsiveness’: Reconfigurations of EU Economic Governance in Response to Crises,” *Journal of European Public Policy* 31, no. 4: (2024): 925–49, <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2316286>.

³ Frank Schimmelfennig, “Crisis and Polity Formation in the European Union,” *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3396–3420, <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2313107>.

⁴ Niklas Helwig, “EU Strategic Autonomy After the Russian Invasion of Ukraine: Europe’s Capacity to Act in Times of War,” *JCMS: Journal of Common Market Studies* 61 (2023): 57–67, <https://doi.org/10.1111/jcms.13527>.

⁵ Kathleen R. McNamara, “Transforming Europe? The EU’s Industrial Policy and Geopolitical Turn,” *Journal of European Public Policy* 31, no. 9 (2023): 2371–96, <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2230247>.

⁶ Ibrahim Abada, Andreas Ehrenmann, and Yves Smeers, “Marginal Pricing and the Energy Crisis: Where Should We Go?,” *Energy Economics* 149 (2025), <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2025.108716>.

⁷ Florian Trauner et al., “‘It’s Not About the Information, It’s About the Situation’: Understanding the Misalignment Between EU Deterrence Messaging and Migrants’ Narratives,” *Journal of Ethnic and Migration Studies* 50, no. 14: (2024): 3379–95, <https://doi.org/10.1080/1369183x.2024.2333865>.

відповідальності, соціальної інклюзії тощо. Такі несподівані конструктивні імпульси, що виникають унаслідок глобальних криз, можна інтерпретувати як «білих лебедів» — нечасті позитивні сценарії, що контрастують із руйнівними «чорними лебедями» та окреслюють потенціал суспільства рухатися в напрямку стійкішого та справедливішого майбутнього⁸.

Поняття «пермакриза» (*permacrisis*), тобто перманентна, постійна криза, для академічного середовища не нове, з'явилося орієнтовно у 1970-х роках. Прикметно, що у 2022 р. Collins Dictionary обрав *permacrisis* словом року, але тепер уже з виразним деструктивним значенням: «це слово описує відчуття життя в період війни, інфляції, політичної нестабільності», воно «підсумовує, наскільки жахливим був 2022 рік для багатьох людей» (до 10 слів або фраз, які відображали актуальну мову, за версією цього британського видання, увійшло також слово «Київ» як символ спротиву таким перманентним кризам⁹).

З огляду на це в наукових джерелах окреслюють три ключові напрями для переосмислення публічної політики в умовах перманентних криз. По-перше, це *управління кризами* та формування рішень на основі фактів, що передбачає не лише короткострокову реактивність, а й здатність до стратегічного передбачення. По-друге, *зпровадження інновацій та адаптація* в окремих сферах: охороні здоров'я, освіті, зайнятості, довкіллі, соціальній політиці, міграції. Автори наголошують, що саме ці галузі стають лакмусовим папірцем життєздатності держави добробуту та результативності демократичного врядування. По-третє, *розбудова стійкості* й орієнтація на сталість (економічну, соціальну, екологічну), зокрема нові форми взаємодії між державою, суспільством і бізнесом. Особлива увага зосереджена на тому, що перманентна криза загострює проблеми: інсайдерсько-аутсайдерський поділ на ринку праці, зростання соціально-економічних нерівностей, поширення вразливості та підрив соціальної згуртованості. Дослідники аналізують, як кліматичні зміни провокують нові міграційні потоки, як демографічні трансформації створюють проблеми для політики народжуваності, а цифровізація ставить питання про оновлену концепцію демократії в глобалізованому світі. Редактори тематичного випуску *Frontiers* наголошують: пандемія COVID-19, економічні та енергетичні кризи, міграційні хвилі чи війни є не аномаліями, а радше передбачуваними явищами, що повторюються в історії та вимагають від політик довгострокових механізмів стійкості. Саме тому потрібне поєднання міждисциплінарних підходів (політична наука, економіка, соціологія, міжнародні відносини, освітні й екологічні студії), спроможних збудувати новий політико-інституційний горизонт для врядування в умовах постійної невизначеності¹⁰.

Важливим чинником аналізу кризи публічної політики ЄС є *динаміка протестної мобілізації суспільства*, що демонструє його реакцію на серію потрясінь останніх десятиліть. У дослідженні цієї тематики вчені зібрали дані про понад дві тисячі протестних подій у 30 країнах ЄС за 2000–2021 рр. та доводять, що хоча після піка 2012 р. загальна траєкторія протестної активності була низхідною, окремі епізоди криз мали виразний мобілізаційний потенціал. У період боргової кризи на політичну сцену вийшли профспілки та організовані ними страйки; у міграційній кризі протестну динаміку впроваджували правопопулістські та радикальні угруповання з конфронтаційними стратегіями; під час пандемії COVID-19 домінували локальні громадські ініціативи з менш агресивними формами дії. Визначальними каталізаторами мобілізації були «тиск проблеми» (безробіття, кількість шукачів притулку, суворість локдаунів, смертність від COVID-19) та «політичний тиск» (суспільна увага, зафіксована в цифрових пошукових трендах). Найбільший ефект справив економічний вимір: зростання безробіття на два

⁸ Peter B. Meyer and Reimund Schwarze, "COVID-19: The Great Reset – A Review," *International Journal of Community Well-Being* 4, no. 3 (2021): 455–58, <https://doi.org/10.1007/s42413-021-00117-7>.

⁹ Helen Bushby, "Permacrisis declared Collins Dictionary word of the year," *BBC*, November 1, 2022, [https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-63458467?at_campaign=64&at_custom3=%40BBCNews&at_custom4=E1A9F166-59AB-11ED-9433-A3E615F31EAE&at_custom1=\[post%20type\]&at_custom2=twitter&at_medium=custom7&fbclid=IwAR3af3WL-XmKqtjD0Wnh8BNNXEYet-stjCft3LDYcgfEaH8GjDu4IIPmqcQ](https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-63458467?at_campaign=64&at_custom3=%40BBCNews&at_custom4=E1A9F166-59AB-11ED-9433-A3E615F31EAE&at_custom1=[post%20type]&at_custom2=twitter&at_medium=custom7&fbclid=IwAR3af3WL-XmKqtjD0Wnh8BNNXEYet-stjCft3LDYcgfEaH8GjDu4IIPmqcQ).

¹⁰ Nikos Papadakis, Stylianos Ioannis Tzagkarakis, and Michael Franke, "Editorial: Public Policies in the Era of PermaCrisis," *Frontiers in Political Science* 7 (2025), <https://doi.org/10.3389/fpos.2025.1555060>.

стандартних відхилень корелювало з появою понад п'яти додаткових протестних подій у тому самому місяці. Водночас, незважаючи на хвилеподібні мобілізаційні сплески, довготривала тенденція до зменшення протестів відображає виснаження організаційних ресурсів і зниження віри в результативність такої колективної дії. Автори засвідчують, що європейська політика в добу «полікризи» формується не лише інституційними відповідями, а й *асиметричними моделями суспільного спротиву*, які одночасно акцентують вразливість демократій та їхню здатність до пристосування¹¹. Загалом суспільна реакція європейських суспільств на кризові явища є перспективним напрямом подальших політологічних, соціологічних, маркетингових досліджень, особливо в умовах посилення гібридних загроз.

Окрему перспективу в академічному дискурсі відкриває зв'язок економічних і політичних проявів полікризи. К. Макнамара показує, що ЄС переживає відхід від неоліберальної парадигми ринкового врядування, яка протягом трьох десятиліть створювала його політичну основу та сприяла принципам конкуренції та відкритості. Натомість відбувається перехід до відкрито інтервенційної промислової та геоекономічної політики. Варто вивчати нові ринкові практики ЄС: фінансування стратегічних секторів (водень, напівпровідники, батареї), створення програм на кшталт Important Projects of Common European Interest, а також інтеграцію інструментів зовнішньоекономічного впливу (Carbon Border Adjustment Mechanism, Anti-Coercion Instrument) як якісно новий тип «активістського ринкоутворення». Ці зміни здатні трансформувати саму політичну природу ЄС, тому авторка пише про чотири виміри цього процесу: 1) *порушення суспільних коаліцій*, де прогресивні прихильники кліматичної політики стикаються з безпековими акторами, які прагнуть зменшити зовнішню залежність; 2) *посилення політизації європейських інституцій*, особливо внаслідок суперечок усередині Єврокомісії між прихильниками вільного ринку та прибічниками дирижизму; 3) *нові виклики демократичній легітимності*, оскільки вибір «переможців і переможених» у промисловій політиці проходить без належної участі громадян та з мінімальним долученням Європарламенту; 4) *ідеологічна зміна ролі ЄС* як геополітичного суб'єкта, що все більше покладається на економічні важелі влади та відходить від образу «нормативної сили». Дослідниця пропонує своєрідний «теоретичний каркас», який спирається на історію капіталізму й державотворення, наголошуючи: так само, як ринки формували держави, нові європейські ринкові практики здатні змінити і сам ЄС як політичну спільноту. Проте вона застерігає, що через обмеженість фінансальних ресурсів, відсутність повноцінної демократичної основи та ризики внутрішньої фрагментації новий курс може бути стартом як поглиблення інтеграції, так і її руйнування¹². З огляду на політичну впливовість ЄС ідеться про ризики як для світопорядку загалом, так і для національних урядів, локальних громад, прикордонних територій та інших, менших за масштабами суб'єктів глобальної політики.

Серія криз останнього десятиліття зумовила суттєву трансформацію економічного врядування в ЄС. Поступово втрачає позиції традиційна дихотомія: відповідальність публічної політики (передбачає суворе дотримання фінансової дисципліни та «правил Маастрихта») та чутливість до громадян (акцентує на соціальній легітимності та демократичній підзвітності). Замість неї застосовують гнучкіший, гібридний підхід, зокрема прагнення до макроекономічної стабільності з інноваційними механізмами фінансової підтримки та колективної стійкості. Як приклад дослідники наводять створення інструменту NextGenerationEU, запровадження спільних боргових зобов'язань та нові форми координації у сфері енергетичної та промислової політики, що свідчать про заміну нормативного акценту «жорстких правил» на *модель кризового менеджменту*. Така модель доволі суперечлива, оскільки водночас і зміцнює солідарність, і викликає реакціонізм: для одних держав-членів вона означає ризики надмірної централізації та формування «фінансового союзу», тоді як для інших підтверджує важливість глибшої інтеграції та спільної відповідальності. Цей процес свідчить про те, що кризи є не лише чинниками дестабілізації чи руйнації публічної політики ЄС, а й каталізаторами структурних змін. Дослідники пропонують розглядати

¹¹ Ioana-Elena Oana, Hanspeter Kriesi, and Argyrios Altiparmakis, "Dynamics of Protest Mobilisation in the European Poly-Crisis," *Journal of European Public Policy* 32, no. 8 (2024): 1874–1905, <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2366388>.

¹² McNamara, "Transforming Europe? The EU's Industrial Policy and Geopolitical Turn."

ЄС як своєрідну «політичну лабораторію», де експериментально вибудовуються нові моделі багаторівневого врядування, здатні поєднувати ефективність, легітимність, адаптивність в умовах глобальної нестабільності¹³.

На полікризі як прикладному для ЄС понятті вперше акцентує 13-й президент Єврокомісії Ж.-К. Юнкер у 2016 р., коли описує ситуацію одночасно декількох криз — фінансово-економічної, міграційної, безпекової, енергетичної та інших. Вони накладаються, негативно підсилюють одна одну та утворюють глибокі розломи в європейському політичному просторі. У сучасному західному академічному середовищі також пояснюють: у таких умовах виникають «полірозколи», що асиметрично віддаляють держави-члени та їхні суспільства, ускладнюючи формування компромісів на рівні ЄС, та ставлять під сумнів його спроможність ефективно реагувати на виклики. Ці процеси спричиняють такі явища, як «настки політизації», коли негативна політизація європейських питань у внутрішньому політичному дискурсі заважає національним урядам досягати спільних домовленостей, а відтак послаблює результативність політик ЄС, стимулює зростання євроскептицизму. Аналізуючи відповідь ЄС на пандемію COVID-19 та російське вторгнення в Україну, дослідники зазначають, що, попри високий ризик політичного паралічу, ЄС зумів продемонструвати здатність до термінових та інноваційних політичних рішень: від спільних закупівель вакцин і створення Європейського фонду відновлення до майже безпрецедентних санкцій проти Росії та підтримки України, включно з підняттям перспективи членства. Ці дії стали можливими завдяки формуванню нарративу криз як симетричних, екзистенційних загроз, що зачіпають усю Європу і тимчасово знижують рівень поляризації в національних дискусіях. Отже, академічні дискусії сходяться на думці, що боротьба з кризою публічної політики ЄС потребує не лише технічних рішень або кризового менеджменту, а й серйозного переосмислення принципів солідарності та спільної відповідальності, а також формування довгострокової стратегічної візії інтеграції. Це дасть змогу уникнути «паралізуючої незгоди» та створити умови для «позитивної політизації», дати поштовх новим етапам розвитку ЄС та зміцнення його легітимності¹⁴. Таке розуміння увиразнює значення політико-аксіологічного підходу до аналізу трансформацій сучасних криз та трансформації світопорядку загалом.

Низка криз, із якими зіткнувся ЄС, поставили під сумнів не лише окремі політичні ініціативи, а й саму модель інтеграції. Аналітичний підхід до цих подій дає змогу дослідникам розрізнити два типи криз — «провали» та «атаки», що мають різні витoki та наслідки для публічної політики ЄС. «Провали» виникають у результаті зовнішніх шоків, які виявляють інституційну слабкість і нестачу спільних ресурсів для управління кризою. Так сталося під час фінансової та міграційної криз, а також пандемії COVID-19, коли слабка наднаціональна спроможність ЄС дала державам-членам поштовх шукати компроміси для збереження спільних політик. «Атаки» мають політичну основу та пов'язані з внутрішнім або зовнішнім опором фундаментальним цінностям і принципам Союзу. Прикладами таких атак називають Brexit, кризу верховенства права в Угорщині та Польщі, а також війну Росії проти України. У цих випадках основним завданням стає захист ідентичності та цілісності європейської спільноти, що проявляється в політиці відмежування — консолідації держав, що захищають спільні цінності, та відмежування тих, хто їм протистоїть. Таким чином криза публічної політики ЄС постає не як тимчасове явище, а як структурний процес, у межах якого ЄС поступово формує нові механізми співпраці між державами-членами та наднаціональними інституціями, поєднуючи розширення спільної спроможності з утвердженням політичної спільноти в умовах зростання геополітичної турбулентності¹⁵.

У сучасній політиці ЄС все більшої вагомості набуває дискурс публічного реагування на кризи як спроба відновлення довіри та утвердження спільних цінностей. В одному з останніх випусків *Journal of European Integration* зазначено, що президенти Європейської Комісії в публічних

¹³ Crespy, Ramalho, and Schmidt, "Beyond 'Responsibility vs. Responsiveness': Reconfigurations of EU Economic Governance in Response to Crises."

¹⁴ Francesco Nicoli and Jonathan Zeitlin, "Introduction: Escaping the Politics Trap? EU Integration Pathways Beyond the Polycrisis," *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3011–35, <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2366395>.

¹⁵ Schimmelfennig, "Crisis and Polity Formation in the European Union."

виступах не лише дають коментарі щодо події, а й впливають на сприйняття кризової ситуації, формуючи бачення ЄС як політичного утворення, вказуючи напрями його розвитку. Використання *кризової риторики* стає інструментом, завдяки якому кризи можуть подавати як спільні виклики, що потребують колективних дій і злагодженої політики. Це сприяє консолідації держав-членів і суспільної підтримки інтеграційних процесів, проте водночас може розвивати напруження, якщо наслідки криз є незіставними для різних країн. У такий спосіб формується не лише реакція на конкретні події, а й ширше розуміння місця та ролі ЄС у глобальному контексті¹⁶. Отже, криза публічної політики має не лише інституційний, ціннісний, управлінський вимір, а й комунікативний, у межах якого боротьба за інтерпретацію подій стає головним чинником легітимності та стабільності європейської інтеграції та ефективної трансформації світопорядку загалом.

Також сучасні автори шукають і більш вимірювальних аргументів щодо криз і кризового менеджменту в ЄС. Європейська енергетична криза 2021–2023 рр. стала не просто короткостроковим шоком, а системним викликом, що поставив під сумнів саму конструкцію ринку електроенергії в ЄС. Ринкова модель, яку понад два десятиліття вважали успішною, у критичний момент продемонструвала свою неідеальність. Технічні проблеми французького ядерного сектору, обмеженість резервних генераційних потужностей і втрата доступу до дешевих російських енергоносіїв призвели до структурної невідповідності між попитом і пропозицією. Врешті ціни на електроенергію сягнули рекордних рівнів: середні спотові тарифи зросли з €40,9/МВт·год у 2019 р. до €289,9/МВт·год у 2022 р., а пікові значення перевищували €400/МВт·год. Проте ці «надприбутки» енергетичних компаній не сигналізували про ефективність чи інноваційність, а були індикатором глибокої руйнації ринку, який втратив здатність забезпечувати рівновагу між коротко- і довгостроковими цілями. Основною проблемою стало те, що маржинальне ціноутворення, на якому будувалася модель, ніяк не сигналізувало інвесторам про необхідність створення нових потужностей чи пришвидшення переходу до відновлюваних джерел енергії. Замість цього інституції ЄС були змушені застосовувати незвичні механізми — від субсидій для домогосподарств і регулювання граничних цін до програм довгострокових контрактів на різницю, підтримки потужностей, централізованих закупівель. Дослідники наголошують, що ця ситуація демонструє кризу не лише енергетичного сектору, а й публічної політики загалом: ринок перестає бути саморегульованою системою, а потребує активного політичного контролю та нових правил гри. Відтак пропонують концепцію модифікованого клірингу: разом із короткостроковою ефективністю в модель інтегруються довгострокові інвестиційні механізми. Такий підхід міг би відновити баланс між економічною результативністю та безпекою, проте він передбачає визнання саме політичного характеру рішень у сфері енергетики замість ортодоксальної логіки «чистого ринку»¹⁷.

Енергетична криза в ЄС має глобальні наслідки, оскільки дисбаланс між попитом і пропозицією, посилений війною та нестабільністю постачання, призвів до зростання цін, інфляційного тиску та поширення енергетичної бідності. Основним чинником у подоланні цих викликів, на думку дослідників, є стратегічне зберігання енергії, здатне істотно знизити ризики кризи та стабілізувати ринок газу в разі перебоїв із постачанням. Порівняння вченими досвіду ЄС і Китаю вказує на суттєві відмінності: якщо в Європі створення стратегічних резервів стало вимушеною реакцією на кризу, то Китай цілеспрямовано розбудовує інфраструктуру накопичення, включно з підземними сховищами та системами в соляних печерах. Це забезпечує йому більшу стійкість, енергетичну автономію та можливість зниження цінової волатильності. Принаймні такі оцінки висловлюють китайські вчені. Загалом же погоджуємося, що довгострокова стабільність постачання, диверсифікація джерел і розвиток систем зберігання стають головними чинниками енергетичної безпеки в умовах глобальних криз¹⁸. Дослідники з Праги наголошують, що дискурс Європейської Комісії щодо енергетичної безпеки у відносинах з Росією демонструє

¹⁶ Anna Kyriazi, "Framing the EU Polity: How Commission Presidents Address Crises and Shape the Union," *Journal of European Integration* 48, no. 1 (2025): 23–43, <https://doi.org/10.1080/07036337.2025.2476472>.

¹⁷ Abada, Ehrenmann, and Smeers, "Marginal Pricing and the Energy Crisis: Where Should We Go?"

¹⁸ Xinxiang Wei et al., "Analysis of the European Energy Crisis and Its Implications for the Development of Strategic Energy Storage in China," *Journal of Energy Storage* 82 (2024): 110522, <https://doi.org/10.1016/j.est.2024.110522>.

вплив кризи на зміну курсу пріоритетів публічної політики ЄС та її сприйняття. В останні роки риторика у сфері енергетики розвинулась від акценту на співпраці та економічній взаємозалежності до фокусування на ризиках і загрозах для безпеки Союзу. Такий зсув був поступовим і відображав загальне погіршення політичного клімату в європейсько-російських відносинах, підкріплене газовими транзитними кризами та подіями в Україні. Європейська Комісія, відіграючи роль ключового інституційного актора, формувала наративи, які підкреслювали необхідність колективної відповідальності та стратегічної узгодженості держав-членів у галузі енергетики. Це не лише вплинуло на політичні рішення, а й стало частиною ширшого процесу конструювання європейської ідентичності в кризовому контексті. Як наголошують автори, саме через дискурсивну інтерпретацію енергетичних викликів ЄС підготувався до рішучіших дій у 2022 р., що показує, як кризи можуть поступово інтегруватися в публічну політику¹⁹.

Початок повномасштабної війни в Україні деякі науковці називають «точкою неповернення для ЄС», певним переходом від логіки економічної взаємозалежності до безпекової парадигми: як доводить дослідження, багаторічна співпраця з Москвою була заміщена стратегією диверсифікації джерел постачання (скраплений природний газ зі США та Катару, активізація відновлюваних джерел енергії) та інституційними інноваціями на рівні Союзу, зокрема механізмами спільних закупівель газу. Ці події супроводжувалися зростанням внутрішніх розбіжностей між державами-членами, зокрема через різний рівень економічної вразливості, проте риторика «спільної загрози», яку просувала Європейська Комісія, сприяла формуванню нового консенсусу. Отже, відмова від російського газу постає не лише як економічне рішення, а й як вияв ширшої трансформації публічної політики ЄС, у якій криза стала стартом для посилення інтеграції та зміни орієнтирів з ринкової до *безпеково-стратегічної логіки управління ризиками*²⁰.

Ще одне проаналізоване нами дослідження показало цікаву концепцію того, як кліматична політика, яку на рівні ЄС просувають як частину «зеленої трансформації», все частіше стає предметом політичної поляризації та може мати дискусійні електоральні наслідки. Автори на основі даних європарламентських виборів простежують, що негативні реакції на заходи, пов'язані з кліматом, включно з тими, що безпосередньо впливають на домогосподарства й традиційні галузі економіки, здатні підсилювати підтримку євроскептичних сил. Цей ефект виявляється особливо виразним у країнах, де енергетичний перехід відбувається швидко та супроводжується зростанням соціальних витрат для виборців. Проте не всі «зелені» політики мають однаковий вплив: радше йдеться про ті інструменти, які асоціюються з економічними втратами чи обмеженням вибору, аніж з екологічними вигодами на довгий період. Дослідники акцентують на тому, що ця взаємодія не є механічною: політичний дискурс і спосіб фреймінгу кліматичної політики визначають, чи перетвориться вона на ресурс мобілізації євроскептичних партій. Кліматична політика в ЄС водночас постає і як стратегічний інструмент переходу до стійкої економіки, і як чинник, що накреслює нові лінії поділу в політичному просторі²¹. Отже, кризи та трансформаційні процеси і осучаснюють публічну політику Союзу, і здатні генерувати політичні ризики, які безпосередньо впливають на стабільність європейського проєкту.

Низка вчених оцінює полікризу сучасної Європи, що поєднує різноманітні виклики, як каталізатор глибоких трансформацій у сфері спільної безпекової та оборонної політики ЄС. Такі події, як Brexit і повномасштабне вторгнення Росії в Україну, підштовхнули держав-членів до зміни ставлення до ролі Союзу у сфері безпеки та стимулювали «позитивну політизацію». Відтак було посилено інституційні механізми, зокрема Європейський фонд миру, Постійне структуроване

¹⁹ Zbyněk Dubský and Lukáš Tichý, “The Role of Narratives in the Discourse on Energy Security of the European Commission: The EU’s Transition in Energy Relations with Russia,” *Extractive Industries and Society* 17 (2024): 101392, <https://doi.org/10.1016/j.exis.2023.101392>.

²⁰ Adnan Vatansever and Andreas C. Goldthau, “The Political Economy of Breaking European Dependence on Russian Gas,” *Resources Policy* 109 (2025): 105696, <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2025.105696>.

²¹ Ilke Toygür and Aleksandra Sojka, “Does Climate Policy Backlash Fuel Eurosceptic Vote? Exploring the Link in the European Parliament Elections,” *Journal of European Public Policy* 33, no. 2 (2025): 528–54, <https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2520296>.

співробітництво (PESCO), ухвалено нові стратегічні документи, спрямовані на підвищення готовності ЄС до реагування на кризи. Важливим чинником залишаються взаємовідносини з НАТО, яке зберігає провідну роль у колективній обороні, водночас ЄС дедалі більше фокусується на розвитку оборонно-промислового комплексу та координації військової допомоги Україні. Такий розподіл функцій має запобігти дублюванню зусиль і забезпечити ефективнішу взаємодію у відповідь на можливі загрози²². У цій інтерпретації криза публічної політики ЄС у сфері безпеки постає не лише як виклик, а й як можливість для формування нових механізмів співпраці та поступового зміцнення стратегічної автономії Союзу в умовах сучасної глобальної нестабільності та подальшої трансформації світопорядку.

Криза публічної політики ЄС проявляється також у сфері *міграційного стримування*, зокрема, на думку окремих дослідників, доволі виразно — у невідповідності між тим, що транслиують європейські інституції, та тим, як ці повідомлення сприймаються на місцях. Як показують результати дослідження, що ґрунтується на інтерв'ю з молоддю в Гамбії та афганськими мігрантами в Туреччині, інформаційні кампанії, які проводить ЄС (з акцентом на небезпеці маршруту, ризиках для життя, високій імовірності депортації), практично не впливають на рішення потенційних мігрантів. Причиною є не лише недовіра до офіційних повідомлень, а й переважання альтернативних каналів інформації: вагомий наратив формують соціальні мережі, історії успіху тих, кому вдалося оселитися в Європі, а також уявлення про ЄС як простір стабільності / безпеки / соціальних гарантій. Респонденти вказують, що навіть знання про високі ризики смертності під час подорожі чи про приклади невдалих спроб не здатні їх стримати, оскільки вирішальним чинником є критична власна ситуація: безробіття, брак освітніх, економічних перспектив, страх політичних переслідувань або соціальної маргіналізації в країнах походження. Політика ЄС стикається з подвійною кризою: 1) провали інформаційних кампаній; 2) посилення когнітивного дисонансу (негативні повідомлення європейських інституцій контрастують із переконливими візуальними та наративними сигналами про Європу як «землю можливостей»). Це стратегічна хиба комунікаційного стримування, оскільки в умовах політичної та економічної вразливості країн вирішальним чинником є не інформація, а ситуація, яка створює відчуття невідворотності міграції. Такий розрив між намаганням створити контрольований дискурс і фактичною логікою ухвалення рішень мігрантами показує *кризовий характер європейської політики стримування*, яка не бере до уваги соціокультурних та економічних реалій на периферії ЄС²³.

Водночас міграційні потоки як частина кризових процесів у ЄС зумовлені не лише проблемами комунікації з громадянами третіх країн. Усе більше західних дослідників також вказують на *гібридизацію прикордоння*. Йдеться, наприклад, про посилення нелегального переміщення громадян третіх країн на кордоні ЄС із Білоруссю. Це підважує стійкість Союзу загалом, а також свідчить про поглиблення кризи на прикордонних територіях. Дослідники акцентують: це не звичайна міграційна криза, а навмисний акт білоруського режиму з метою інструменталізації мігрантів із Близького Сходу в політичних цілях²⁴. Тобто сучасна політика ЄС на шляху подолання кризи повинна враховувати реалії гібридної війни, шоків та стресові чинники суспільно-політичного життя фронтирів. Водночас європейські прикордонні території в епоху (пост)глобалізації та зміни світопорядку осмислюються також крізь призму інших кризових процесів і парадоксів. Міждисциплінарний підхід до проблеми дає змогу сучасним авторам трактувати політику фронтирів як складну, багатопланову політику довкола об'єктивних процесів змішування та зіткнення суверенітетів та ідентичностей на таких територіях, а власне європейські прикордонні території — як простори зіткнення, конфліктів, криз, політичних, соціальних,

²² Catherine Hoeffler, Stéphanie C. Hofmann, and Frédéric Mérand, "The Polycrisis and EU Security and Defence Competences," *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3224–48, <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2362762>.

²³ Florian Trauner et al., "‘It’s Not About the Information, It’s About the Situation’: Understanding the Misalignment Between EU Deterrence Messaging and Migrants’ Narratives."

²⁴ Edina Lilla Meszaros and Constantin Vasile Țoca, "The EU’s Resilience and the Management of Hybrid Threats Coming from the Eastern Neighbourhood: Belarus and the Deliberate Facilitation of Irregular Immigration," *Eastern Journal of European Studies* 14, no. 1 (2023): 5–30, <https://doi.org/10.47743/ejes-2023-0101>.

культурних змін, «продукти химерної географічної уяви», «живі місця» з різними формами інтеграції та диференціації²⁵.

Західні, зокрема польські, видання акцентують на ще одній причині європейської міграційної кризи — російській агресії проти України з 2022 р., яка, за їхніми оцінками, також спричинила одну з найбільших гуманітарних і біженських криз у Європі після Другої світової війни. Не всі з тих громадян України, хто перетнув кордон, зареєструвалися в європейських країнах і/або отримали тимчасовий захист. Водночас ЄС уперше за понад двадцять років запусив механізм тимчасового захисту, який дав змогу уникнути перевантаження національних систем надання притулку й надав біженцям доступ до житла, ринку праці, охорони здоров'я, освіти. Залучено також ще два інструменти: механізм інтегрованого політичного реагування на кризи (IPCR), який координував дії на рівні Союзу, та механізм цивільного захисту ЄС (UCPM), у межах якого до України було спрямовано гуманітарну допомогу. Наголошено, що, на відміну від міграційної кризи 2015–2016 рр., цього разу ключову роль відіграла масова мобілізація громадянського суспільства, особливо польського. Це разом із активацією нових механізмів ЄС дає змогу опрацювати наслідки кризи набагато ефективніше²⁶. Проте виникає й багато довгострокових завдань для кризового управління. Наприклад, карту ідентичностей ЄС ускладнює явище «*переміщених прикордонних територій*». Про це, зокрема, нове дослідження Т. Журженко, у якому проаналізовано інтерв'ю з мешканцями пострадянського прикордоння — Харкова, які втекли до країн ЄС після російського вторгнення. Дослідниця описує проблему в категоріях цивілізаційного вибору, адже відчуття належності та розуміння ідентичності цього міста відрізняється — від тлумачення його як євразійської столиці до дискурсу про Харків як форпост Європи²⁷. Тому загалом у сучасних дослідженнях можна віднайти комплекс гуманітарних і ціннісних рішень, яких потребує ЄС у зв'язку з міграцією з України.

Російсько-українська війна стала критичним моментом для внутрішньої динаміки ЄС, вплинувши і на вже наявні розбіжності, і на ефективність регіональних коаліцій. Наприклад, формат Вишеградської четвірки (V4), який первинно був потужним блоком у сфері політики ЄС, поступово втратив свою єдність на фоні зростання ролі питань безпеки та оборони. Якщо раніше країни V4 ефективно співпрацювали в таких сферах, як енергетика чи фінансова політика, то через повномасштабне вторгнення РФ в Україну пріоритетними стали питання стратегічної безпеки, які виявили непримиренні національні відмінності. Польща стала основним прибічником рішучої підтримки України, тоді як Угорщина зайняла позицію обережного співробітництва з Москвою, що позначилося на глибокій *фрагментації коаліції*. Як зазначає Е. Ейхманіс, така еволюція вказує на те, що криза публічної політики ЄС зумовлена не лише зовнішніми викликами, а й внутрішньою політичною динамікою; через зростання ролі питань безпеки та ідентичності попередні механізми досягнення компромісу трансформуються, потрібні нові форми співпраці²⁸. Політика ЄС у часи полікризи залежить від здатності інституцій та держав-членів адаптуватися до складних і багаторівневих конфліктів, у яких економічні, політичні, безпекові, ціннісні виміри переплітаються та взаємно підсилюють один одного.

Війна на сході Європи водночас увиразнила структурні слабкості ЄС та пришвидшила процес, який науковці називають *інституційним «дорослішанням»*. На відміну від невдалих спроб колективної реакції під час воєн на Балканах у 1990-х рр., цього разу Союз зміг мобілізувати осучаснений набір інструментів: санкційний тиск, фінансування озброєнь через Європейський фонд миру

²⁵ James W. Scott and Thomas M. Wilson, eds., *Routledge Handbook of European Borderlands*, 1st ed. (Routledge, 2025), <https://doi.org/10.4324/9781003302018>.

²⁶ Janusz Józef Węc, “The European Union in the Face of the Ukrainian Refugee and Humanitarian Crisis of 2022–2023,” *Przegląd zachodni* Special Issue (2024): 7–30, <https://www.iz.poznan.pl/plik,pobierz,6774,ad565bcb9d3d5dee1039ac-82595c85fb/01.%20Wec.pdf>.

²⁷ Tatiana Zhurzenko, “Displaced Borderlands: Civilizational Belonging in the Narratives of Kharkiv Residents Relocated to the European Union after February 2022,” *East European Politics and Societies* (2025), <https://doi.org/10.1177/08883254251347670>.

²⁸ Edgars Eihmanis, “EU transnational coalitions in polycrisis: The Visegrád-4 before and after the Russo-Ukrainian war,” *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3299–3323, <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2357268>.

(European Peace Facility), військову навчальну місію для України, програму постачання боеприпасів ASAP, а також масштабну фінансову та гуманітарну допомогу. Проте критичний аналіз показує, що ця реакція не є однозначним свідченням зрілості, адже все ще є глибокі розбіжності між державами-членами у введенні стратегічної автономії та баченні довгострокових пріоритетів. Концепт «*Zeitenwende*» (в перекладі з німецької означає «поворотний момент», «зміна епох») демонструє кризовий характер змін. Збільшення оборонних бюджетів у більшості країн, вступ Фінляндії та Швеції до НАТО, скасування Данією права на відмову від участі у Спільній політиці безпеки та оборони (CSDP) свідчать про невідворотний зсув у безпековій культурі Європи, проте варто визнати вимушений, реактивний характер цього процесу. Війна, на думку західних дослідників, окреслила ЄС як гравця, здатного до швидких кризових дій, проте водночас вразливого, «незрілого» у стратегічному мисленні: проголошення «геополітичної Європи» поки що є радше декларацією, ніж стійкою практикою, що ставить під сумнів реальну зрілість Союзу у сфері безпеки²⁹.

Важливо, що саме ця криза змусила ЄС подолати традиційні обмеження інституційної архітектури та вийти за межі поступової інтеграційної інерції. Західні аналітики переважно позитивно оцінюють ці тенденції: вперше Союз не лише запровадив масштабні санкції проти держави-агресора, а й продемонстрував готовність фінансувати військову підтримку через Європейський фонд миру — крок, який раніше вважався несумісним із його правовою природою. ЄС дав старт безпрецедентним гуманітарним і фінансовим програмам для України, водночас ухваливши політично значуще рішення щодо початку переговорів про вступ країни до Союзу, що саме по собі стало елементом стратегії безпеки. Західні автори наголошують, що війна спричинила «сек'юритизацію» широкого спектра політик, зокрема енергетичної, торговельної та промислової, оскільки залежність від російських ресурсів та вразливість критичної інфраструктури була переосмислена як питання виживання. За цих обставин програма RePowerEU і створення супутникової системи IRIS2 набули значення не лише економічних чи технологічних, а й геополітичних інструментів. Війна в Україні стала каталізатором «дорослішання» ЄС: він постає як «принциповий прагматик», який поєднує збереження нормативних основ (демократії та верховенства права) з рішучою здатністю діяти в жорсткому безпековому середовищі. Ця трансформація, як наголошують дослідники, не усуває внутрішніх суперечностей між державами-членами, однак свідчить про якісно новий рівень стратегічної адаптації та колективної відповідальності Союзу в умовах війни³⁰.

Зважаючи на кризові процеси в ЄС та трансформацію його публічної політики, пропонуємо деякі попередні висновки щодо того, як це питання висвітлено в академічних дослідженнях. Збір тематичної джерельної бази останніх років дав змогу провести попередній аналіз такого дискурсу. На прикладі вибраних восьми академічних видань, використаних у цій роботі (індексованих у бібліографічній і реферативній базі даних Scopus), ми підраховали загальну кількість публікацій за період 2022–2023 рр., безпосередньо присвячених проблемі кризи публічної політики ЄС (див. рисунок нижче). Серед перелічених видань найбільше таких публікацій вийшло в журналах із Великої Британії: JCMS (Journal of Common Market Studies) та Journal of European Integration (по ≥ 12 статей у кожному), а також Journal of European Public Policy (≥ 8 статей), European Security (≥ 7 статей) та Journal of Ethnic and Migration Studies (≥ 10 статей). Попередньо можна припустити, що британський видавничий простір став вагомим платформою для обговорення кризи публічної політики ЄС, особливо в контексті інституційних змін, стратегічної автономії, політичних, безпекових і соціальних наслідків війни. Водночас публікації в журналах із Нідерландів — Energy Economics (≥ 7 статей), Resources Policy (≥ 7 статей) та Energy Policy (≥ 6 статей) — акцентують на ресурсних вимірах кризи, економічних та енергетичних аспектах війни, підкреслюють роль енергетичної безпеки як нового фундаменту публічної політики ЄС.

²⁹ Maurer, Raube, and Whitman, “‘Zeitenwende’ as Coming of Age? EU Foreign & Security Policy Through War & Peace*.”

³⁰ Marianne Riddervold and Pernille Rieker, “Finally Coming of Age? EU Foreign and Security Policy After Ukraine,” *European Security* 33, no. 3 (2024): 497–516, <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2376616>.

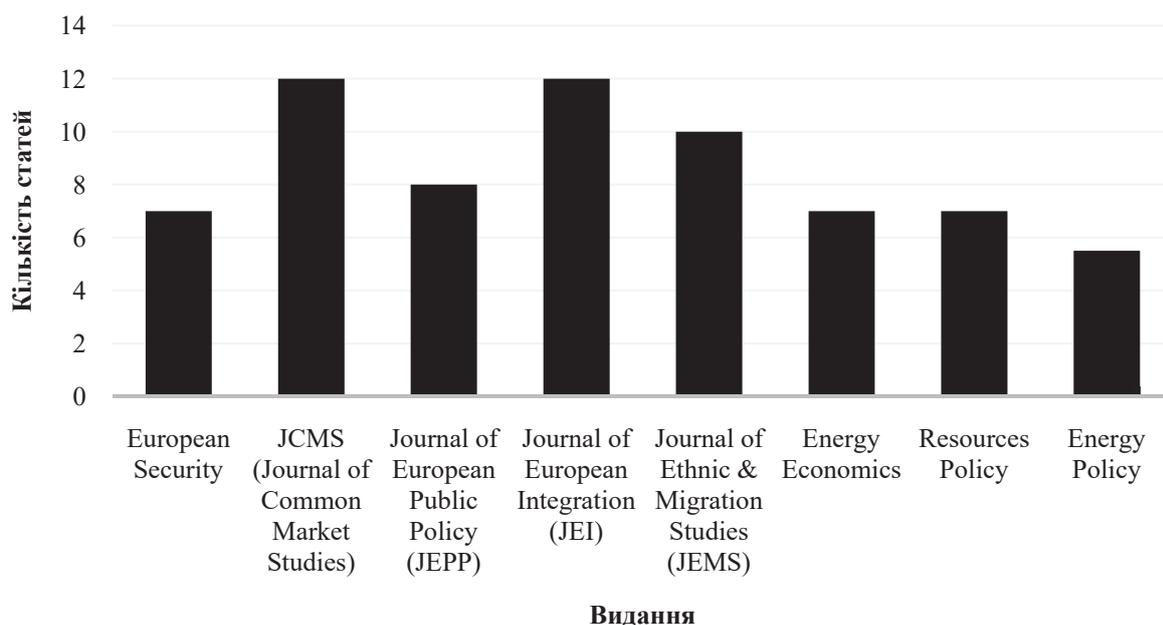

Рисунок. Кількість публікацій на тему кризи публічної політики ЄС у вибраних академічних виданнях, 2022–2023 рр.

Цей аналіз не претендує на репрезентативність і вичерпність відповіді на питання стосовно інтересу академічної спільноти до теми кризових процесів у Європі, водночас демонструє ймовірне зростання такого інтересу, а також деякі відмінності в підходах і трактуваннях проблеми різними національними школами. Загалом науковий доробок дослідників із різних країн підтверджує багатовимірність кризи публічної політики ЄС, враховує російсько-українську війну як чинник і дестабілізації, і системної реконструкції європейського політичного порядку.

Висновки

Дослідники трактують кризу публічної політики ЄС як загострення безпекових, інституційних, економічних, екологічних, культурних, соціальних суперечностей. Цей стан пов'язують із низкою причин. Війна, енергетична нестабільність, пандемія, міграційні процеси, гібридизація фронтів виявили структурні обмеження інтеграційного проекту, поставили під сумнів його спроможність ефективно реагувати на виклики глобальної нестабільності та трансформації світопорядку. Академічний дискурс зосередився на таких напрямках, як стратегічна автономія, демократична легітимність, конкурентоспроможність і здатність до кризового управління, водночас акцентуючи на фрагментарності й суперечливості сучасних політик. Це свідчить про поступове переосмислення ролі ЄС у новому світовому порядку та потребу в більш інтегрованих підходах до формування публічної політики.

Поряд із поширеним у (поза)академічному дискурсі поняттям «евроскептицизм» дослідники цього предметного поля також актуалізують такі категорії, як «пермакриза», «полікриза», «пастки політизації», а також «провали» та «атаки» як два різні типи криз, властиві європейському простору. Водночас про переважання песимістичних прогнозів не йдеться, вчені констатують «інституційне дорослішання ЄС», перегляд його моделей кризового менеджменту та кризової риторики, зміну логіки управління ризиками на безпеково-стратегічну. Минувши точку неповернення, ЄС, на думку багатьох наукових спільнот, повинен зосередитися на посиленні інституційних механізмів і розбудові стійкості.

Перспективи подальших розвідок у цій сфері пов'язані передовсім із поглибленням аналізу взаємозалежності між інституційною архітектурою та демократичною легітимністю ЄС. Окремої уваги потребує дослідження енергетичної політики як частини безпекової стратегії, а також соціально-економічних наслідків міграційних процесів у довгостроковій перспективі. Не менш

важливими є вивчення впливу промислової та кліматичної політики на конкурентоспроможність ЄС та оцінювання його здатності інтегрувати гуманітарні й безпекові виклики прикордонних територій у єдиний стратегічний простір. Подальші дослідження мають не лише уточнити теоретичні засади аналізу кризи, чіткіше розрізнити її причини, прояви та наслідки, а й запропонувати прикладні моделі, завдяки яким Союз зменшить дефіцит ефективності та легітимності в періоди глобальної нестабільності.

Bibliography

- Abada, Ibrahim, Andreas Ehrenmann, and Yves Smeers. "Marginal Pricing and the Energy Crisis: Where Should We Go?" *Energy Economics* 149 (2025). <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2025.108716>.
- Bushby, Helen. "Permacrisis declared Collins Dictionary word of the year." *BBC*, November 1, 2022. [https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-63458467?at_campaign=64&at_custom3=%40BBCNews&at_custom4=E1A9F166-59AB-11ED-9433-A3E615F31EAE&at_custom1=\[post%20type\]&at_custom2=twitter&at_medium=custom7&fbclid=IwAR3af3WL-XmKqtjD0Wnh8BNNXEYet-stjCFt3LDYcgfEaH8GjDu4IIPmqcQ](https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-63458467?at_campaign=64&at_custom3=%40BBCNews&at_custom4=E1A9F166-59AB-11ED-9433-A3E615F31EAE&at_custom1=[post%20type]&at_custom2=twitter&at_medium=custom7&fbclid=IwAR3af3WL-XmKqtjD0Wnh8BNNXEYet-stjCFt3LDYcgfEaH8GjDu4IIPmqcQ).
- Crespy, Amandine, Tiago Moreira Ramalho, and Vivien Schmidt. "Beyond 'Responsibility vs. Responsiveness': Reconfigurations of EU Economic Governance in Response to Crises." *Journal of European Public Policy* 31, no. 4: (2024): 925–49. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2316286>.
- Dubský, Zbyněk, and Lukáš Tichý. "The Role of Narratives in the Discourse on Energy Security of the European Commission: The EU's Transition in Energy Relations with Russia." *Extractive Industries and Society* 17 (2024): 101392. <https://doi.org/10.1016/j.exis.2023.101392>.
- Eihmanis, Edgars. "EU Transnational Coalitions in Polycrisis: The Visegrád-4 before and after the Russo-Ukrainian War." *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3299–3323. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2357268>.
- Helwig, Niklas. "EU Strategic Autonomy After the Russian Invasion of Ukraine: Europe's Capacity to Act in Times of War." *JCMS: Journal of Common Market Studies* 61 (2023): 57–67. <https://doi.org/10.1111/jcms.13527>.
- Hoeffler, Catherine, Stéphanie C. Hofmann, and Frédéric Mérand. "The Polycrisis and EU Security and Defence Competences." *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3224–48. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2362762>.
- Józef Węc, Janusz. "The European Union in the Face of the Ukrainian Refugee and Humanitarian Crisis of 2022–2023." *Przegląd zachodni* Special Issue (2024): 7–30. <https://www.iz.poznan.pl/plik,pobierz,6774,ad565bcb9d3d5dee1039ac82595c85fb/01.%20Wec.pdf>.
- Kyriazi, Anna. "Framing the EU Polity: How Commission Presidents Address Crises and Shape the Union." *Journal of European Integration* 48, no. 1 (2025): 23–43. <https://doi.org/10.1080/07036337.2025.2476472>.
- Maurer, Heidi, Kolja Raube, and Richard G. Whitman. "'Zeitenwende' as Coming of Age? EU Foreign & Security Policy Through War & Peace*." *European Security* 33, no. 3 (2024): 345–63. <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2376604>.
- McNamara, Kathleen R. "Transforming Europe? The EU's Industrial Policy and Geopolitical Turn." *Journal of European Public Policy* 31, no. 9 (2023): 2371–96. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2230247>.
- Meszaros, Edina Lilla, and Constantin Vasile Țoca. "The EU's Resilience and the Management of Hybrid Threats Coming from the Eastern Neighbourhood: Belarus and the Deliberate Facilitation of Irregular Immigration." *Eastern Journal of European Studies* 14 (2023): 5–30. <https://doi.org/10.47743/ejes-2023-0101>.
- Meyer, Peter B., and Reimund Schwarze. "COVID-19: The Great Reset – A Review." *International Journal of Community Well-Being* 4, no. 3 (2021): 455–58. <https://doi.org/10.1007/s42413-021-00117-7>.
- Nicoli, Francesco, and Jonathan Zeitlin. "Introduction: Escaping the Politics Trap? EU Integration Pathways Beyond the Polycrisis." *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3011–35. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2366395>.
- Oana, Ioana-Elena, Hanspeter Kriesi, and Argyrios Altiparmakis. "Dynamics of Protest Mobilisation in the European Poly-Crisis." *Journal of European Public Policy* 32, no. 8 (2024): 1874–1905. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2366388>.
- Papadakis, Nikos, Stylianos Ioannis Tzagkarakis, and Michael Franke. "Editorial: Public Policies in the Era of PermaCrisis." *Frontiers in Political Science* 7 (2025). <https://doi.org/10.3389/fpos.2025.1555060>.

- Riddervold, Marianne, and Pernille Rieker. “Finally Coming of Age? EU Foreign and Security Policy After Ukraine.” *European Security* 33, no. 3 (2024): 497–516. <https://doi.org/10.1080/09662839.2024.2376616>.
- Schimmelfennig, Frank. “Crisis and Polity Formation in the European Union.” *Journal of European Public Policy* 31, no. 10 (2024): 3396–3420. <https://doi.org/10.1080/13501763.2024.2313107>.
- Scott, James W., and Thomas M. Wilson, eds. *Routledge Handbook of European Borderlands*. 1st ed. Routledge, 2025. <https://doi.org/10.4324/9781003302018>.
- Toygür, Ilke, and Aleksandra Sojka. “Does Climate Policy Backlash Fuel Eurosceptic Vote? Exploring the Link in the European Parliament Elections.” *Journal of European Public Policy* 33, no. 2 (2025): 528–54. <https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2520296>.
- Trauner, Florian, Jan-Paul Brekke, Ilke Adam, Omar N. Cham, and Kjersti Thorbjørnsrud. “‘It’s Not About the Information, It’s About the Situation’: Understanding the Misalignment Between EU Deterrence Messaging and Migrants’ Narratives.” *Journal of Ethnic and Migration Studies* 50, no. 14: (2024): 3379–95. <https://doi.org/10.1080/1369183x.2024.2333865>.
- Vatanever, Adnan, and Andreas C. Goldthau. “The Political Economy of Breaking European Dependence on Russian Gas.” *Resources Policy* 109 (2025): 105696. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2025.105696>.
- Wei, Xinxing, Xilin Shi, Yiping Li, Hongling Ma, Shengnan Ban, Xin Liu, Hejuan Liu, and Chunhe Yang. “Analysis of the European Energy Crisis and Its Implications for the Development of Strategic Energy Storage in China.” *Journal of Energy Storage* 82 (2024): 110522. <https://doi.org/10.1016/j.est.2024.110522>.
- Zhurzhenko, Tatiana. “Displaced Borderlands: Civilizational Belonging in the Narratives of Kharkiv Residents Relocated to the European Union after February 2022.” *East European Politics and Societies* (2025). <https://doi.org/10.1177/08883254251347670>.

Olha Volianiuk

Candidate of Political Science, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Interdisciplinary Education,
Faculty “Kyiv-Mohyla School of Professional and Continuing Education”,
National University of Kyiv-Mohyla Academy
<https://orcid.org/0000-0002-1606-7416>
volyanyuk@ukr.net

Ivan Humeniuk

PhD Student in Political Science,
Ukrainian Drahomanov State University
<https://orcid.org/0009-0001-3903-3438>
ivangumeniuk@gmail.com

THE CRISIS OF EU PUBLIC POLICY IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRANSFORMATION: ACADEMIC DISCOURSE

Abstract

The crisis of European Union public policy has become one of the central themes of contemporary academic discourse, as it has revealed contradictions between the normative foundations of the integration project and the actual mechanisms of decision-making in the context of global crises. This is a review article of the results of academic research on this topic in recent years. The Russian-Ukrainian

war, energy and food instability, slow response to the COVID-19 pandemic, Brexit, conflicts surrounding migration processes and border territories — these and other manifestations of the crisis of the modern world order have also revealed the limitations of the Union’s institutional architecture, calling into question its ability to develop effective governance and democratic legitimacy. Recent research in this area shows a growing focus on the following aspects: the EU’s strategic autonomy, competitiveness in the global environment, the sustainability of energy policy, and the link between multi-level democratic deficits and crisis management. A significant portion of publications focuses on analyzing the impact of modern warfare on the Union’s foreign and security policy, noting the phenomenon of the EU’s “maturation” as an international actor and the strengthening of its defense and diplomatic capabilities. At the same time, certain areas, in particular the long-term consequences of migration waves, the interdependence between energy reforms and strategic autonomy, and the role of industrial policy in strengthening the internal unity of the Union and the competitiveness of its individual territories, remain insufficiently studied. Research also points to the inconsistency of political decisions: the EU is strengthening its foreign and security policy and demonstrating its ability to act as a consolidated actor, but differences between member states remain, complicating the development of long-term strategies. In the context of the transformation of the modern world order, questions remain unresolved regarding the interdependence between democratic legitimacy and institutional stability, between technical market reforms and security tasks, and between short-term resource mobilization and long-term integration prospects.

Keywords: European Union, public policy, crisis, academic discourse, global instability, world order, institutional stability, competitiveness, borderlands.

Подано / Submitted: 29.10.2025

Схвалено до публікації / Accepted: 16.11.2025

Оприлюднено / Published: 30.01.2026

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)